

Komerční pojištění jako nástroj eliminace rizik v rámci zemědělského pojištění cukrové řepy

COMMERCIAL INSURANCE AS RISK-MANAGEMENT TOOL IN SUGAR BEET INSURANCE

Petra Jílková – Vysoká škola ekonomická

Zemědělské pojištění má v rámci České republiky dlouhou tradici. Jako příklad lze zmínit komerční krupobitní pojištění a pojištění dobytčí, jehož kořeny sahají do 19. století. V roce 1990 došlo k liberalizaci ekonomického systému a hned vzápětí byl vydán zákon o pojištnictví, který definitivně zrušil monopolní postavení České státní pojišťovny v Česku a Slovenské státní pojišťovny na Slovensku (1, 2). V daný moment začalo být zemědělské pojištění poskytováno na komerční bázi a tento okamžik znamenal vstup nových pojišťoven na oba pojistné trhy. Zemědělské podnikání bylo a je náchylné k specifickým rizikům a krizím. Řízení rizik v rámci zemědělského pojištění nelze v České republice vnímat odděleně od nástrojů na podporu zemědělství. V daném odvětví jsou k dispozici různé nástroje řízení, které pomáhají vyhybat se riziku, předcházet mu, sdílet, přenášet, šířit nebo podstupovat riziko, kdy výběr konkrétního nástroje závisí na individuální situaci a rizikovém vnímání subjektu (3, 4). Postoupení rizika na jiný subjekt může přinést pozitivní výsledky a pomůže zemědělcům být připravení na krize způsobené přírodními katastrofami či jinými nepředvídatelnými událostmi.

Obor pojištnictví definuje riziko jako situaci, kdy budoucnost je dopředu jednoznačně charakterizována pomocí počtu pravděpodobnosti (5), konkrétně jde o nedokonalou znalost situace, kde jsou známé pravděpodobnosti možných výsledků (6). Je nutné však zvážit, že riziko je spojováno s pozitivními nebo negativními výsledky, ale krize má pro zemědělce velmi závažné negativní důsledky. Krizí se pak rozumí nepředvídatelná situace, která v rámci řepářství znamená ohrožení životaschopnosti daných podniků na místní úrovni nebo v celém odvětví produkce. Pojištění je sjednáváno za účelem poskytnutí komplexní pojistné ochrany podnikatele jak proti nejrůznějším vnějším rizikům, tak i proti majetkovým škodám, ke kterým dochází v důsledku negativního působení rozličných rizik.

V rámci pojišťování zemědělských subjektů lze zvažovat pojištění v rámci jejich standardní podnikatelské činnosti, ale i specifické druhy neživotního pojištění, konkrétně pojištění zemědělských rizik (7). Zemědělství neustále čelí a musí počítat s různými typy rizik (8). Provoz cukrovarů je pak od počátků ohrožen požáry, což platí i pro současnost; příkladem může být požár cukrovaru v Českém Meziříčí v roce 2004. Dále hrozí také četné exploze, jejichž důvodem je výbušnost cukerného prachu.

Pro účely tohoto článku budeme za zemědělská rizika považovat pojištění hospodářských zvířat a pojištění plodin. Pojištění lze chápat jako jeden z možných nástrojů řízení rizika v zemědělství (9, 10). V souladu s pojistnou teorií je cílem pojištění přesun rizika na pojistitele, v daném případě pojišťovnu, a to za úplaty. Do roku 1990 bylo zemědělské pojištění sjednáváno ze zákona, v roce 1991 došlo v České republice k uvolnění podmínek. Nyní zemědělské pojištění obsahuje především pojištění plodin, hospodářských zvířat a lesních porostů. Zemědělské subjekty se účastní zemědělských pojištění především kvůli dotacím (11). Zemědělská rizika obvykle zasahují velký počet zemědělských podniků a vzniká z pohledu pojištnictví tzv. systémové riziko. Pojišťovny musí následně sjednávat pro své aktivity zajištění, a to je jedním z důvodů, proč nejsou soukromé trhy se zemědělským pojištěním dobře rozvinuty. Evropská komise doporučuje vládám na vnitrostátní úrovni zřizovat ujednání o soupojištění mezi soukromými pojišťovnami. Daný přístup by umožnil nabízet pojišťovnám úplné zajištění za snížené ceny, nabízet část potřebného zajištění bezplatně, příp. existuje varianta, že by i konkrétní stát působil jako partner u zajištění. Dále komise uvádí podporu daného sektoru vznikem tzv. vzájemných fondů. Vzájemné fondy jsou způsobem, pomocí něhož mohou skupiny zemědělců, které chtějí být samy odpovědné za řízení rizik, sdílet riziko a členové mohou čerpat kapitál fondu v případě závažných ztrát příjmu (12).

Zemědělské pojištění v rámci řepařského sektoru

Na základě rešerše domácí i zahraniční literatury byla identifikována počáteční databáze recenzovaných studií, které zkoumají komerční pojištění jako nástroj eliminace rizik v rámci řepařského oboru a zemědělského rizika. Každá z těchto studií byla poté posouzena na základě kritérií způsobilosti. Po odstranění nezpůsobilých studií z původní databáze byla provedena analýza trhu s komerčním pojištěním kryjící předem definovaná rizika.

Zemědělské pojištění je specifickým neživotním pojištěním, konkrétně pojištěním majetku. K základním typům zemědělského pojištění patří pojištění plodin, hospodářských zvířat a lesních porostů. Zemědělské pojištění poskytuje komplexní pojistnou ochranu proti vnějším rizikům, kterými jsou živelní nebezpečí, katastrofy, krádeže, odcizení a vandalismus. Dále je pojištěný kryt i proti majetkovým škodám. Mezi nejdůležitější rizika týkající se zemědělských plodin patří riziko krupobití, požáru, vichřice, záplavy nebo povodně, sesuvu půdy a mrazu (13). Podle DUCHÁČKOVÉ (5) je nutné v rámci zvažování pojištění řešit:

1. Způsob krytí škod na rostlinné produkci (sjednáme pojištění celkové úrody nebo pojištění úrody jednotlivých plodin).
2. Stanovení vhodné spoluúčasti.
3. Kalkulace tzv. souměřitele, tj. pojistitel si musí stanovit běžnou velikost úrody a sjednat správnou velikost pojistné částky.

Pojištění proti přírodním katastrofám je realizováno za finanční účasti státu na platbách pojistného odváděného ze strany zemědělců.

Podle Evropské komise (12), konkrétně na základě sdělení o řízení rizik a řešení krizí v zemědělství, je pojištění alternativou následných kompenzačních plateb z veřejných prostředků za škody způsobené v důsledku přírodních katastrof na úrovni EU, jednotlivých států či regionů. Členské státy obvykle vytváří státní systémy, které mají zemědělce motivovat k tomu, aby proti takto definovaným událostem uzavírali pojištění. Částka poskytovaná jednomu zemědělci v rámci takového opatření ze strany EU a státní nebo regionální podpora by podle sdělení komise neměla překročit 50 % celkových nákladů na pojistné placené za dané pojištění. V roce 2004 byl v České republice zaveden program „Podpora pojištění“, který vznikl v rámci aktivit Podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu, a. s. Příjemcem podpory může být pouze taková osoba nebo subjekt, který je malým nebo středním podnikem zaměstnávajícím méně než 250 osob, současně vykazujícím roční obrát méně než 50 mil. eur a jehož bilanční suma roční rozvahy nepřesahuje částku 43 mil. eur (12). Podpora je poskytnuta každému pojištěnému, který splňuje podmínky. Pro účely poskytování finanční podpory jsou jako předmět pojištění definovány tzv. speciální plodiny, kterými se rozumí zejména vinná réva, chmel, ovoce, brambory, zelenina atd., mimo jiné i cukrová řepa. Výše podpory je pak definována v rozmezí 35–50 % prokázaných uhrazených nákladů na pojištění ostatních plodin pro příslušný rok a od 35 % do 62 % prokázaných uhrazených nákladů na pojištění speciálních plodin pro příslušný rok. Pojištěním se v daném případě rozumí pojištění plodin na ztráty způsobené přírodními pohromami (zemětřesení, laviny, sesuvy půdy a záplavy, tornáda a požáry v přírodě přirozeného původu) či nepříznivými klimatickými jevy nebo škůdci rostlin (druhy, kmeny nebo biotypy rostlin, živočichů nebo patogenů, škodlivé rostlinám nebo rostlinným produktům) (14).

Objem vybraného pojistného v rámci zemědělského pojištění v posledních letech mírně roste. V zemědělském pojištění docházelo od roku 2004 ke kontinuálnímu nárůstu pojistného, a to v důsledku rostoucích cen daných komodit i v důsledku rostoucí výměry ploch pojišťovaných plodin. Základním pilířem řízení zemědělských rizik v rámci cukrovarnického průmyslu je komerční zemědělské pojištění, které na trhu nabízí šest pojišťoven, konkrétně: Agra pojišťovna, a. s. (15), Allianz pojišťovna, a. s. (16), Česká pojišťovna, a. s. (17), ČSOB Pojišťovna, a. s. (18), Generali Pojišťovna, a. s. (19) a Hasičská vzájemná pojišťovna, a. s., (20).

Pojišťovny člení pojištěné plodiny do samostatných skupin, cukrová řepa patří mezi okopaniny. Lze sjednat pojištění základní, kde základním rozsahem u pojištění plodin je obvykle riziko krupobití a riziko požáru. Vedle toho lze dojednat i pojištění dodatková, kdy dalším hojně sjednávaným rizikem je riziko povodně, záplavy, nastání jarního mrazu a riziko tzv. vyzimování. Dodatkové pojištění je možné sjednat pouze za podmínky pojištění základního. Vyzimování je pak definováno jako riziko, které vzniká

Tab. 1. Pojištění plodin, sazby podpory (2008 – 2021)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Podpora pojištění – sazba podpory (%)													
Pojištění ostatních plodin	35	50	50	47	17	18	18	50	37	40	42	45	50	50
Pojištění speciálních plodin	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	55	58	65	62

Pramen: Podpora pojištění (2008–2021)

poškozením nebo zničením plodin v důsledku působení sněhu a mrazu, včetně škod rozšířením chorob a škůdců, působením nadměrného sucha, mokra nebo prudkými rozdíly teplot. Pojištění se vztahuje na poškození porostů vybraných ozimých plodin v období od zasetí v roce výsevu do 30. dubna následujícího roku. U ostatních rizik, jako je povodeň, záplava, vichřice či sesuv půdy, je nutné vždy zvážit, zda toto riziko v rámci zemědělské činnosti hrozí, například z důvodu blízkosti řek a jiných vodních toků, které se při větším přívalu deště mohou vylít z koryt. Hasičská vzájemná pojišťovna, a. s., však v rámci své nabídky zemědělské pojištění cukrové řepy nepojišťuje.

Krytí v rámci zemědělského pojištění se obvykle nevztahuje na škody způsobené výjimečnými přírodními jevy (např. zemětřesení, laviny) a úmyslně způsobené škody. Z pojištění je obvykle vyloučen ušlý zisk, nepřímé škody, následné škody a další výluky, kterým mají pojišťovny uvedeny v Pojistných podmínkách, obvykle v sekci týkající se výluk. Pojistné krytí začíná pro jednotlivá rizika ve sjednané rozhodné dny. Pojistná částka je stanovena pro každou pojištěnou plodinu a je horní hranicí pro následná pojistná plnění. U technických zařízení pro ochranu rostlin začíná ručení po provedení odborné kontroly. Pojistná ochrana naopak končí sklizní pojištěné plodiny, momentem výpovědi ke konci příslušného pojistného období nebo u vybraných rizik určenými rozhodnými dny.

Pojištění podnikatelských a dalších rizik v rámci cukrovarnického průmyslu

Dalším rizikem, které lze v rámci podnikatelských rizik v cukrovarnickém průmyslu uvažovat je pojištění podnikatelských rizik, které je zaměřeno na krytí dvou hlavních typů rizik:

podnikatelské riziko, které zahrnuje výrobu, tržní, institucionální a osobní rizika, a finanční riziko, které vyplývá z různých způsobů financování daného typu podnikání (21). Jiný pohled na podnikatelská rizika pak zmiňují Fotr a Hnilica (22), kteří riziko dělí na riziko podnikatelské a riziko čisté; riziko vnější a riziko vnitřní; riziko ovlivnitelné a riziko neovlivnitelné. Riziko ovlivnitelné je pak definováno jako riziko, které lze eliminovat a máme možnost působit na jeho příčiny. Za taková rizika většinou považujeme rizika vnitřní. Naopak zdrojem rizik neovlivnitelných jsou vnější faktory. Na základě uvedených přístupů vyplývá, že v souvislosti s podnikáním v rámci cukrovarnického sektoru je nutné se obecně zamyslet nad riziky spojenými s provozem podniku a přípravou investičních projektů. Prvním krokem ke snížení podnikatelských rizik v rámci cukrovarnictví je jejich analýza. Analýzu lze chápat jako proces rozboru rizik, kdy následuje stanovení jejich závažností včetně faktorů rizik. Zde je moment, kdy by se podnik měl zamyslet nad jejich důležitostí a pravděpodobností nastání. Ke stanovení významnosti lze využít dva přístupy. Konkrétně již zmíněnou analýzu důležitosti a expertní odhad. Na základě uvedených přístupů vyplývá, že v souvislosti s podnikáním v rámci cukrovarnického sektoru je nutné se obecně zamyslet i nad riziky spojenými s provozem podniku. Pokud chceme riziko z podnikání předejít, je nutné provést tzv. variantní zpracování scénářů, kdy následně vybereme optimální variantu hodící se pro daný projekt a specifickou činnost. Stejně jako pro jiné podnikatelské subjekty, i zde lze zvažovat rizika z přerušení provozu, rizika úvěrová, rizika nesplnění finančních závazků, rizika spojená s právní ochranou subjektu. Za nejvýznamnější pojistné produkty spadající do dané oblasti lze považovat pojištění pohledávek, záruk, pojištění přerušení provozu neboli somázní riziko a pojištění právní ochrany.

Závěr

Zemědělské pojištění cukrové řepy má v České republice dlouhodobou historii. Nicméně se jedná o odvětví subvencované státem a podporované Evropskou komisí. Pozornost lze věnovat jednotlivým nabídkám komerčních pojišťoven pro krytí majetkových rizik. Více než velikost zemědělského podniku hraje roli míra rizika, kterou chce či je schopen unést subjekt sám. Bohužel na podnikání v zemědělství a řepářství má vliv nejen zaměření zemědělského podnikání, možnost diverzifikace rizik, místo podnikání, ale i mnoho dalších okolností. Velké podniky si navíc uvědomují i svou zodpovědnost vůči svým zaměstnancům. Podpora pojištění v minulých letech má zásadní vliv na zvýšení podílu pojištěné, zemědělsky obhospodařované půdy v Česku. Podpora a pojištění ostatních plodin v roce 2021 dosahovala 50 % a pojištění speciálních plodin v roce 2021

Tab. II. Analýza rizik krytých jednotlivými pojišťovnami v rámci produktu zemědělské pojištění

Pojišťovna	Agra pojišťovna	Allianz pojišťovna	Česká pojišťovna	ČSOB Pojišťovna	Generali Pojišťovna	Hasičská vzájemná pojišťovna
Podíl na trhu (předepsané pojistné)	7,6 %	19,1 %	52,8 %	7,8 %	11,1 %	1,6 %
Poškození nebo zničení plodin						
Krupobití a požár	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	NE – pouze pojištění hospodářských zvířat, koní, lesního porostu a ryb.
Poškození větrem, vichřice	ANO (pošk. větrem)	ANO	ANO	ANO	ANO	
vyzimování, jarní mráz	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	
Záplava, naplavení zeminy, povodeň, sucho	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	
Sesuv půdy	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	
Napadení škůdci	ANO	—	—	—	—	
Typy plodin	cukrová řepa – speciální druh pojištění	polní a speciální plodiny	obilniny, olejnin, luskoviny, okopaniny, píce a ovoce	obilniny, olejnin, luskoviny, okopaniny, píce a ovoce	obilniny, olejnin, luskoviny, okopaniny, píce a ovoce	
Zachraňovací náklady		ANO				
Spoluúčast					10 %	
Plodiny lze pojistit jednotlivě nebo po skupinách	ANO Pro cukrovou řepu je definováno samostatné pojištění. Klient kupuje veškerá rizika v rámci jednoho produktu. V případě škody na mladém porostu jsou nahrazovány náklady na nové osetí. Protože se však pozdní osetí zpravidla projevuje ztrátou na výnosu cukru, je tato předpokládaná ztráta od určitého data znovu osetí zahrnuta do plnění.	ANO Pojištění plodin pro případ poškození nebo zničení krupobitím nebo požárem lze sjednat samostatně.	ANO Pojištění plodin pro případ poškození nebo zničení krupobitím nebo požárem lze sjednat samostatně.	ANO Pojištění plodin pro případ poškození nebo zničení krupobitím nebo požárem lze sjednat samostatně.	ANO Pojištění plodin pro případ poškození nebo zničení krupobitím nebo požárem lze sjednat samostatně.	

Pramen: vlastní výzkum dle (15, 16, 17, 18, 19, 20)

dosahovala 62 %. V kategorii speciálních plodin, kam řepařství patří, se jedná o nárůst, konkrétně z 50 % v roce 2014. Inovace pojistných produktů v souvislosti s požadavky trhu či legislativy jsou nedílnou součástí vývoje, kdy za podstatné změny lze zmínit rozšíření stávajících druhů pojištění. Pojišťovny nabízejí nová krytí v pojištění plodin nebo zvýšení limitu plnění v případě výnosových škod v důsledku záplavy a vichřice. Dále si klienti mohou pojištění sjednat přes internet a mají možnost si nastavit krytí rizik na úrovni jednotlivých plodin.

Český trh je součástí trhu evropského a Evropská komise i vláda České republiky podniká opatření na ochranu podnikatelských rizik v rámci cukerního sektoru. Nicméně rizika, kterým musí zemědělci čelit, jsou nejenom rizika podnikatelská, ale i rizika na majetku, která konkrétně souvisejí s náhlými událostmi. V posledních letech lze konstatovat, že rostoucí riziko v rámci zemědělské produkce je způsobené rostoucí hodnotou

majetku, konkurenceschopností jednotlivých hráčů trhu, globalizací trhů, koncentrací vyšších hodnot na menší plochy a v nemalé míře i dopady klimatických změn. Cílem článku bylo mapovat zemědělská rizika a analyzovat nabídku neživotního pojištění zemědělských plodin, které subjekty trhu svým klientům nabízí. Objem vybraného pojistného v rámci zemědělského pojištění v posledních letech mírně roste a úroveň podpory v roce 2019 činila 58 % z prokázaných nákladů na pojištění speciálních plodin.

Článek byl publikován za podpory Grantové agentury ČR (GAČR 20-00178S) a Vysoké školy ekonomické v Praze (VSE IG102032, FFU 47/2022).

Souhrn

Příspěvek zkoumá roli komerčního pojištění jako nástroje řízení rizik v rámci zemědělského pojištění cukrové řepy v České republice. Farmáři mohou řídit riziko komerčním pojištěním, které je jedním z nástrojů řízení rizika v daném odvětví. Na základě analýzy domácí a zahraniční literatury byl definován teoretický základ a provedena analýza nabídky komerčních pojišťoven v kontextu rizik, která mohou ovlivnit řepářství. Data byla sbírána na základě analýzy trhu a dále doplněna o statistiky České asociace pojišťoven. Na základě rešerše literatury byla definována hlavní rizika ovlivňující daný obor a další nástroje pro řízení finančních rizik. Mezi lety 2000 a 2019 celosvětová produkce a spotřeba cukru stoupaly díky trvalému růstu světové populace a rostoucí poptávce po cukru ze strany průmyslových spotřebitelů. Výsledky naznačují, že na trhu působí pět hlavních pojišťoven, které nabízejí komerční pojištění, které kryje základní rizika daného oboru. Důležité je zmínit, že toto pojištění je v České republice také podporované vládou.

Klíčová slova: komerční pojištění, řízení rizik, státní pomoc pro pojištění sklizně.

Literatura

- KŘIVOHLÁVEK, V.; ZÁRYBNICKÁ, J.: *Pojištění a pojišťovnictví*. Praha: Eupress, 2005, 215 s.
- MARJANKO, Z.: *Etické aspekty v pojišťovnictví*. Podsedice: Zbyněk Marjanko, 2019, 85 s.
- REDDY, K. E.: Some agricultural risks in India. *IOSR Journal of Humanities and Social Science*, 20, 2015 (3), s. 45–48.
- MIRANDA, M.; VEDENOV, D. V.: Innovations in Agricultural and Natural Disaster Insurance. *American Journal of Agricultural Economics*, 83, 2001 (3), s. 650–655.
- DUCHÁČKOVÁ, E.: *Pojištění a pojišťovnictví*. Ekopress, 2015, 305 s.
- HUIRNE, R. B. M.: Strategy and risk in farming. *NJAS: Wageningen Journal of Life Sciences*, 50, 2003 (2), s. 249–259.
- WAUTERS, E. ET AL.: Risk perception, attitudes towards risk and risk management: evidence and implications. *Agricultural Economics*, 60, 2014 (9), s. 389–405.
- ZEWELD, W. ET AL.: Impacts of socio-psychological factors on smallholder farmers' risk attitudes: empirical evidence and implications. *Agrekon*, 58, 2019 (2), s. 253–279.
- KE, B.; WANG, H. H.: An assessment of risk management strategies for grain growers in the Pacific Northwest. *Agricultural Finance Review*, 62, 2002 (2), s. 117–133.
- ULLAH, R. ET AL.: Managing Catastrophic Risks in Agriculture: Simultaneous Adoption of Diversification and Precautionary Savings. *Int. Journal of Disaster Risk Reduction*, 12, 2015, s. 268–277.
- RICHARD, E. J.; CALVIN, L.; QUIGGIN, J.: Adverse Selection in Crop Insurance: Actuarial and Asymmetric Information Incentives. *American Journal of Agricult. Econ.*, 81, 2018 (4), s. 834–849.
- Evropská komise, 2022, [online] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005DC0074&from=CS>.
- Zelená zpráva 2019*. Praha: Zemědělství, eAGRI, 2019, [online] <https://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/publikace-a-dokumenty/zelene-zpravy/>.
- Podpora pojištění 2022*. Praha: PGRIF. [online] <https://www.pgrlf.cz/programy/podpora-pojisteni-2/podpora-pojisteni/dokumenty-2/>.
- Agra pojišťovna, a. s.*, Praha, [online] <https://www.agrapojistovna.cz/>.
- Allianz, a. s.*, Praha, [online] <https://www.allianz.cz/>.
- Česká pojišťovna, a. s.*, Praha, [online] <https://www.cpp.cz/>.
- ČSOB Pojišťovna, a. s.*, Praha, [online] <https://www.csob.cz/>.
- Generali Pojišťovna*. Praha, [online] <https://www.generaliceska.cz/>.
- Hasičská vzájemná pojišťovna, a. s.*, Praha, [online] <https://www.hvp.cz/>.
- HARDAKER, J. B. ET AL.: *Coping with Risk in Agriculture*. Wallingford: CABI Publishing, 2004.
- FOTR, J.; HNILICA, J.: *Aplikovaná analýza rizika*. Praha: Grada Publishing, 2014, 262 s.

Jílková P.: Commercial Insurance as Risk-Management Tool in Sugar Beet Insurance

The paper examines the role of commercial insurance as a tool for managing risks in sugar beet insurance in the Czech Republic. Using commercial insurance, farmers can eliminate the impact of weather fluctuations and other risks on their business. Based on an analysis of domestic and foreign literature, the theoretical basis was defined, and an analysis was conducted concentrating on the products insurance companies offer in the context of risks that may affect beet industry. The data were collected based on a market analysis and were supplemented with statistics from the Czech Insurance Association. The literature review helped us define the main risks and other risk management tools. Between 2000 and 2019, global output and consumption of sugar increased thanks to the steady growth of the world population and the growing demand for sugar by industrial consumers. Finally, the results indicate that there are five major insurance companies that offer commercial insurance that covers the basic risks of the industry; this insurance is supported by the Czech government.

Key words: commercial insurance, risk management, state aid for crop insurance.

Kontaktní adresa – Contact address:

Ing. Petra Jílková, Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta financí a účetnictví, Katedra bankovníctví a pojišťovnictví. Praha, Česká republika, e-mail: petra.jilkova@vse.cz